

Koulutuspaikkakysely 2023: Päivystyskuormitus

Erikoistuvien lääkärien ja yleislääketieteen erityiskoulutuksessa olevien lääkärien kokemuksia päivystystyön kuormittavuudesta

Teksti ja kuviot:

Suomen Lääkäriliitto | Nuorten Lääkärien Yhdistys

SISÄLTÖ

Johdanto	2
Tutkimuksen taustatiedot	2
Päivystyskuormituksen kokeminen.....	3
Kuormitusta lisäävät tekijät	5
Hyviä käytäntöjä, jotka yhdistyvät vähäisempään kuormituksen kokemiseen.....	6

LISTA KUVISTA

Kuva 1. Koen päivystystyön lisäävän merkittävästi kuormitustani. Täysin ja jokseenkin samaa mieltä olevat.	3
Kuva 2. Päivystyskuormituksen yhteys kokemukseen päivystystyön ammatillisesta turvallisuudesta ja koulutuksellisuudesta	4
Kuva 3. Koen päivystystyön lisäävän merkittävästi kuormitustani. Täysin ja jokseenkin samaa mieltä olevat vastaajat.....	4
Kuva 4. Koen päivystystyön lisäävän merkittävästi kuormitustani. Täysin ja jokseenkin samaa mieltä olevat vastaajat.....	5
Kuva 5. Minkä kokonaisarvosanan antaisit perehdytykselle koulutuspaikassasi. Vastaajina ne, jotka olivat täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä: Koen päivystystyön lisäävän merkittävästi kuormitustani.	7
Kuva 6. Onko sinulla mahdollisuus työnohjaukseen nykyisessä koulutuspaikassasi? Vastaajina ne, jotka olivat täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä: Koen päivystystyön lisäävän merkittävästi kuormitustani.	7

Johdanto

Terveydenhuollon päivystystoimintaa keskitettiin osana sosiaali- ja terveystalviteiden rakennemuutosta vuonna 2017. Ympäri vuorokautinen päivystys koottiin suuriin yhteispäivystyksiin, eikä pieniä päivystysyksiköitä enää käytännössä ole. Keskitäminen on lisännyt päivystysten työmäärää. Merkittävä osa Suomen päivystyspisteissä ympäri vuorokautista päivystystä tekevistä lääkäreistä on koulutettavia lääkäreitä, joille päivystystyö on osa erikoislääkärikoulutusta tai yleislääketieteen erityiskoulutusta.

Tässä raportissa esitetään Nuorten Lääkärien Yhdistyksen ja Lääkäriliiton yhteistyönä toteuttaman Koulutuspaikkakyselyn päivystystyötä koskevien kysymysten tuloksia. Lähes kaksi kolmesta päivystävistä koulutettavista lääkäreistä kokee päivystystyön lisäävän merkittävästi kuormitusta. Vielä yleisempää päivystystyön kuormituksen kokeminen on yliopistollisissa sairaaloissa työskentelevillä.

Päivystystyö jo valmiiksi raskaan työn lisänä, lisääntynyt kiire sekä palautumisen haasteet nousivat kyselyssä esiin kuormitusta kasvattavina tekijöinä. Kuormitusta vähentävinä tekijöinä tunnistettiin hyvin järjestetty ja riittävä konsultaatiotuki päivystysaikana, toimivat päivystysvuorojärjestelyt ja hyvä perehdytys.

Päivystystyö on nuorille lääkäreille monella tapaa kuormittavaa, mutta myös tärkeä osa koulutusta. Palvelujärjestelmän muutoksia tehtäessä tulee muistaa, ettei päivystysyksiköiden työmäärää voida kasvattaa ilman riittävää lisäresursointia, jottei kuormitus entisestään lisäänty. Myös työn järjestämiseen, perehdytykseen ja riittävään konsultaatiotukeen täytyy kiinnittää entistä enemmän huomiota.

Tutkimuksen taustatiedot

Koulutuspaikkakyselyn avulla arvioidaan lääkäreiden ammatillisen jatkokoulutuksen laatua koulutettavan näkökulmasta. Koulutuspaikkakyselyn aineisto kerättiin Nuorten Lääkärien Yhdistyksen ja Lääkäriliiton yhteistyönä lokakuussa 2023. Henkilökohtainen vastauslinkki sekä kaksi muistutusviestiä lähetettiin Lääkäriliiton jäsenrekisterin mukaiseen sähköpostiosoitteeseen viimeisen 12 vuoden aikana lääketieteen lisensiaateiksi valmistuneille, jotka eivät olleet valmistuneet vielä erikoislääkäriksi (n = 6642). Avointa vastauslinkkiä jaettiin sosiaalisen median ja uutiskirjeiden kautta vastausajan viimeisellä viikolla. Kohderyhmänä olivat yleislääketieteen erityiskoulutusta ja/tai erikoislääkärikoulutusta suorittavat. Tähän kohderyhmään kuuluvia vastauksia saatiin 1783.

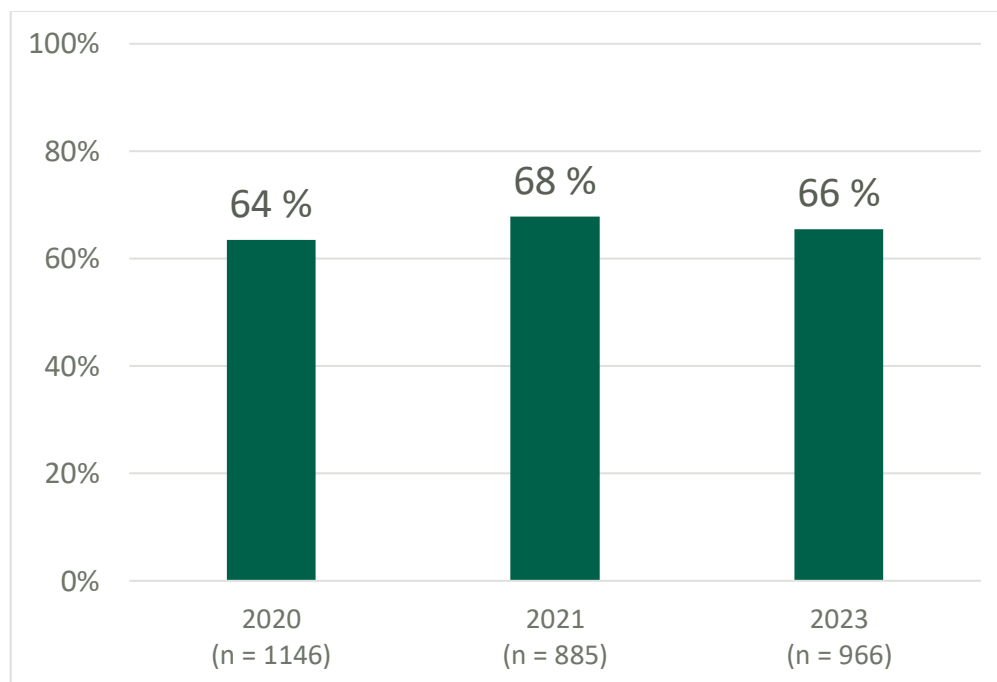
Koulutuspaikkakyselyyn vastanneista 58 %:n työhön kuuluu päivystämistä. 30–34-vuotiaiden ikäryhmässä on eniten päivystäviä (66 %). Sairaaloissa työskentelevistä päivystää neljä viidestä ja terveyskeskuksissa työskentelevistä hieman alle kolmannes.

Tässä raportissa esitellään päivystykseen liittyvien kysymysten perusteella saatuja tuloksia, joten tuloksiin on huomioitu vain ne, joiden työhön kuuluu päivystämistä. Analyysistä on lisäksi poistettu tyhjät vastaukset ja akuuttilääketieteen erikoisalalla työskentelevät, koska heidän päivystysjärjestelynsä poikkeavat merkittävästi muiden erikoisalojen päivystyksistä. Tuloksiin huomioituja vastauksia oli 966.

Päivystyskuormituksen kokeminen

Kyselyssä esitettiin väittämä ”Päivystystyo lisää merkittävästi kuormitustani”. Väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä oli 66 %. Väittämä esitettiin Koulutuspaikkakyselyssä ensimmäisen kerran vuonna 2020, minkä jälkeen kuormitusta kokevien määrä ei ole merkittävästi muuttunut (kuva 1).

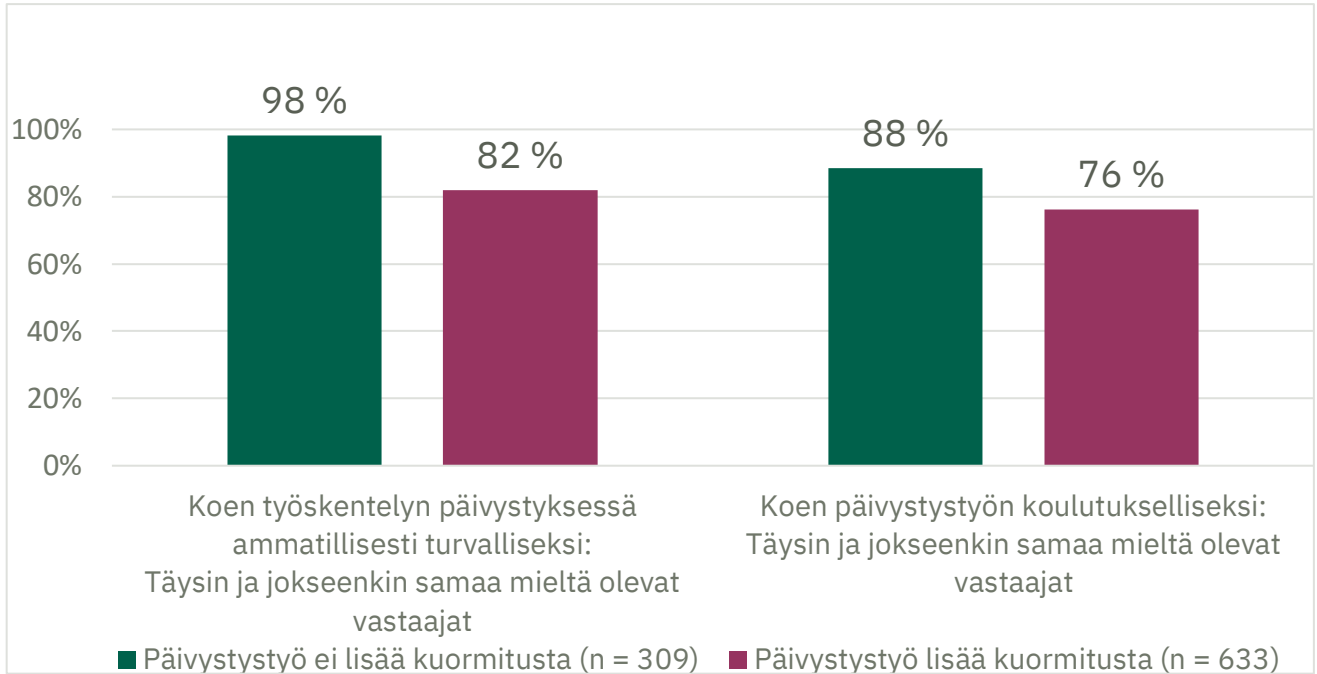
Kuva 1. Koen päivystystyön lisäävän merkittävästi kuormitustani. Täysin ja jokseenkin samaa mieltä olevat.

Valtaosa vastaajista koki päivystystyön ammatillisesti turvalliseksi ja koulutukselliseksi. Ammatillisen turvallisuuden ja koulutuksellisuuden kokemus oli kuitenkin vähäisempää niillä, jotka kokivat päivystystyön lisäävän merkittävästi kuormitusta.

Päivystystyön koki ammatillisesti turvalliseksi 82 % vastaajista, jotka kokivat päivystystyön lisäävän merkittävästi kuormitusta. Niistä, jotka eivät kokeneet päivystystyön lisäävän merkittävästi kuormitusta, päivystystyön kokivat ammatillisesti turvalliseksi lähes kaikki (98 %). Kuormitusta kokevista 76 % koki päivystystyön koulutukselliseksi, mikä on jonkin verran vähemmän kuin niistä, jotka eivät kokeneet päivystystyön lisäävän kuormitusta (88 %) (Kuva 2).

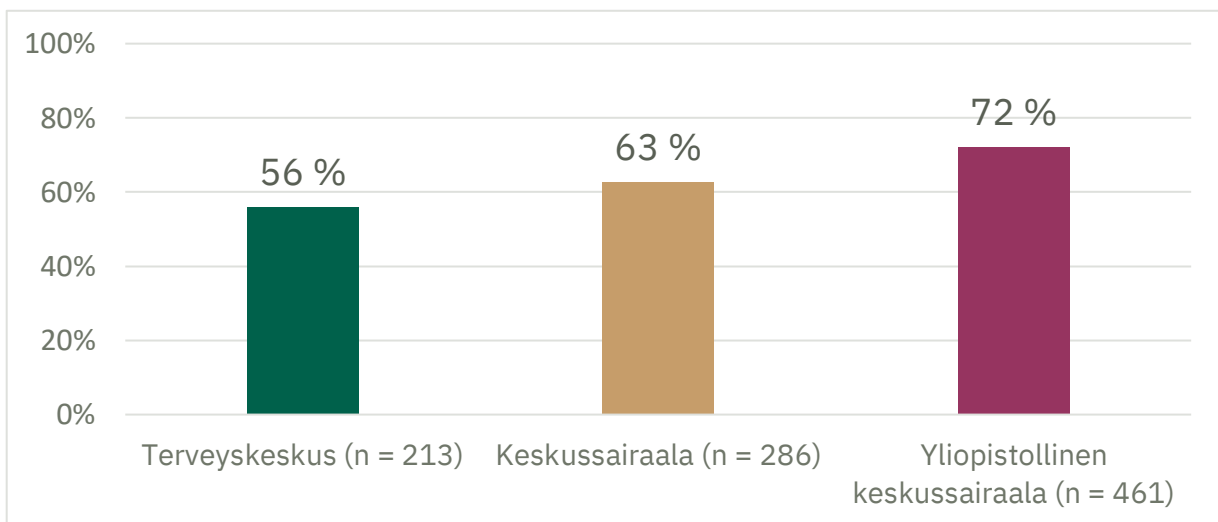
Kuva 2. Päivystyskuormituksen yhteys kokemukseen päivystystyön ammatillisesta turvallisuudesta ja koulutuksellisuudesta.

Kyselyn perusteella päivystystyöhön liittyvän merkittävän kuormituksen kokeminen oli selkeästi yleisempää yliopistollisissa sairaaloissa työskentelevillä (72 % vastaajista) ja vähäisintä terveyskeskuksissa työskentelevillä (56 % vastaajista) (Kuva 3).

Erikoisaloista kirurgisilla ja sisätautien erikoisaloilla kuormitusta kokevien osuus oli suurinta. Näillä aloilla kolme neljästä vastaajasta koki päivystystyön lisäävän merkittävästi kuormitusta.

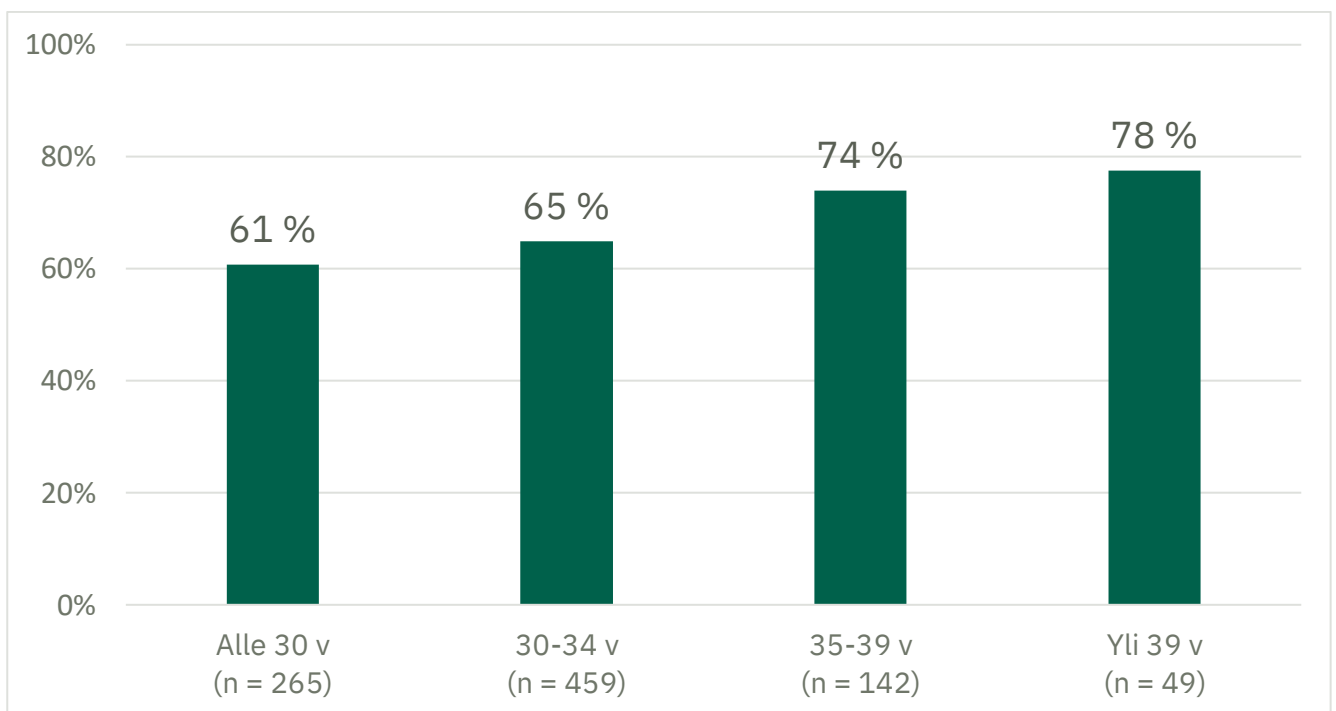
Kuva 3. Koen päivystystyön lisäävän merkittävästi kuormitustani. Täysin ja jokseenkin samaa mieltä olevat vastaajat.

Kyselyn perusteella merkittävää kuormitusta kokevien osuus näytti kasvavan iän myötä. Alle 30-vuotiaiden ikäryhmässä kuormitusta kokevien osuus oli pienin (61 %) ja yli 39-vuotiaiden ryhmässä suurin (78 %) (Kuva 4).

Ilmiön taustalla voi olla monia syitä. Nuorempien palautuminen valvomisesta voi olla nopeampaa ja heillä saattaa olla elämässä vähemmän palautumista hidastavia tekijöitä (esim. pieniä lapsia). Nuoret ja varhaisemmassa erikoistumisen vaiheessa olevat saattavat myös saada enemmän ammatillista tukea päivystyksessä. Pidemmällä erikoistumisessa olevat työskentelevät lisäksi useammin yliopistosairaaloissa, joissa päivystystyön koettiin lisäävän kuormitusta useammin.

Kuva 4. Koen päivystystyön lisäävän merkittävästi kuormitustani. Täysin ja jokseenkin samaa mieltä olevat vastaajat.

Kuormitusta lisäävät tekijät

Päivystyksessä koettu kuormitus muodostuu monista asioista, joista vastaajat kertoivat Koulutuspaikkakyselyn avoimissa vastauksissa. Kaikki vastaukset luettiin, ja vastauksista tehtiin tekoälyavusteinen analyysi (iLoom).

Vastauksissa toistuivat erityisesti muutamat tekijät kuormituksen taustalla: kiire, päivystystyön luonne valmiiksi raskaan työn lisänä ja palautumisen haasteet. Päivystyksen kiire nousi esiin suurimmassa osassa vastauksista. Kiireen taustalla nähtiin yleisiä terveydenhuoltoa kuormittavia ongelmia, kuten jatkohoitopaikkojen puutteen aiheuttama lisätyö ja hoidon kiireellisyyden arvioinnin (triagen) haastavuus. Kiireen myötävaikuttamana lisäkuormitusta koettiin myös työn keskeytyksistä ja useiden potilaiden hoitamisesta yhtäaikaaisesti.

Palautumisen kannalta haasteellisina koettiin kuormittavat 24 tunnin vuorot. Moni vastaaja kertoi, että edes kolmen tunnin yhtäjaksoista lepoaikaa päivystysvuoron aikana ei ole saatu toteutettua Lääkärisopimuksen mukaisesti. Kuormittavana koettiin myös päivystysten suuri määrä, jonka taustalla tunnistettiin resurssien vähyys. Useissa vastauksissa toistui maininta siitä, että työaikalain mukainen viikkolepo jää usein toteutumatta viikonloppupäivystysten takia.

Erillisenä kuormitusta lisäävänä tekijänä vastaajat nostivat esiin työvuorosuunnittelun vaikeudet. Päivystysvuorot saattaa saada tietoonsa vain 1–1,5 kk aiemmin, mikä tekee muun arjen suunnittelusta haastavaa. Samasta syystä päivystysvuorojen arpominen koettiin kuormittavaksi.

Nuorempien kollegoiden keskuudessa kuormituksen taustalla korostui lisäksi epävarmuus työssä ja tuen puute.

Hyviä käytäntöjä, jotka yhdistyvät vähäisempään kuormituksen kokemiseen

Kyselyn avoimissa vastauksissa nousi esiin myös useita tekijöitä, jotka yhdistyivät vähäisempään kuormituksen kokemukseen ja työympäristön kokemiseen turvallisenä. Näitä olivat erityisesti hyvin järjestetty ja riittävä konsultaatiotuki päivystysaikana, toimivat päivystysvuorojärjestelyt ja hyvä perehdytys.

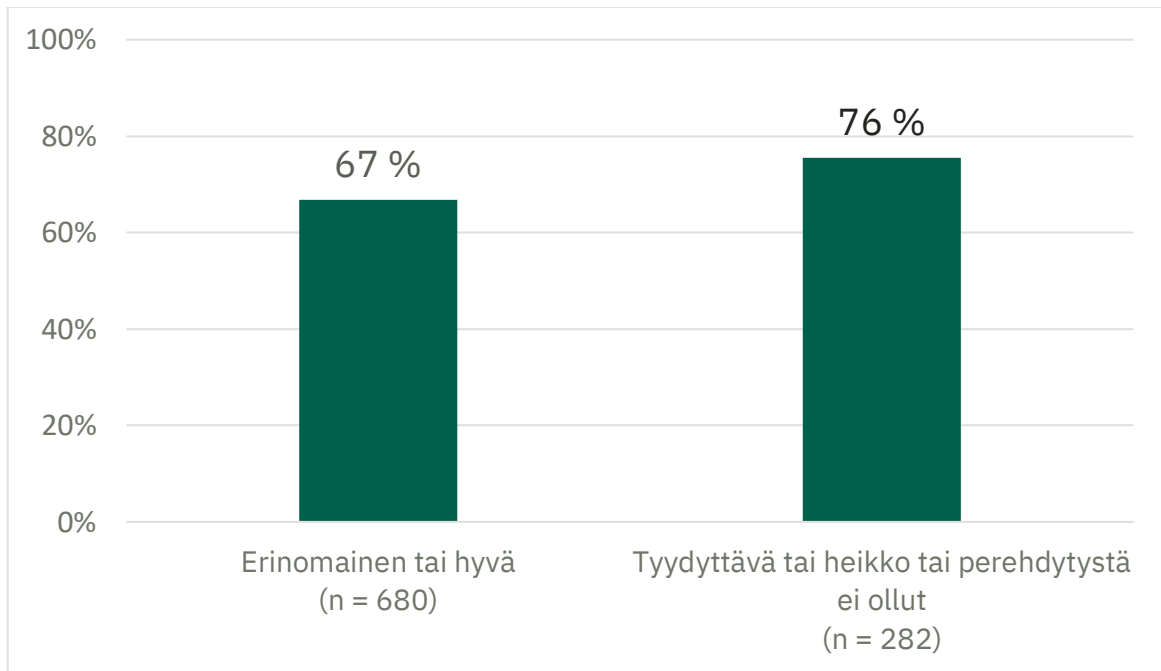
Konsultaatiotuki koettiin erityisen hyväksi, jos kokeneempi kollega pystyi tulemaan tarvittaessa paikan päälle auttamaan. Isommissa päivystyspisteissä turvallisuuden tuntua työskentelyyn toi se, että vuorossa on samaan aikaan kokenut ja osaava kollega.

Päivystysvuorojärjestelyjen onnistuminen koettiin tärkeäksi kuormitusta vähentäväksi tekijäksi. Hyväksi koettuja käytäntöjä olivat mm. päivystysvuorojen reilu suunnittelu riittävän ajoissa, yövuoroa edeltävän ja seuraavan päivän vapaa siten, että edeltävä päivä on palkallinen, ja päivystystä edeltävän työpäivän kevennys, jotta päivän työt ehtii tehdä ennen päivystysvuoron alkua.

Hyvä perehdytys päivystyspisteeseen ja talon tapoihin koettiin myös tärkeäksi. Muutama vastaaja toi positiivisena esiin käytännön, jossa työntekijän riittävä osaamistaso varmistetaan tentillä ennen päivystysten aloitusta. Myös numeerisissa vastauksissa erinomaiseksi tai hyväksi koettu perehdytys yhdistyi kuormitusta kokevien pienempään osuuteen verrattuna niihin, jotka kokivat perehdytyksen tyydyttäväksi tai heikoksi tai joilla perehdytystä ei ollut (Kuva 5).

Työnohjaukseen osallistuneista kuormitusta koki pienempi osuus kuin niistä, joilla työnohjausta ei ollut. Myös se, että työnohjausta oli tarjolla, vaikka siihen ei ollut osallistunut, yhdistyi pienempään kuormitusta kokevien osuuteen (Kuva 6) verrattuna niihin, joilla työnohjausta ei ollut. Tämä voi heijastella sitä, että yksiköissä, joissa työnohjausta on tarjolla, henkilökunnan jaksamisen tukemiseen kiinnitetään muutenkin enemmän huomiota.

Kuva 5. Minkä kokonaisarvosanan antaisit perehdytykselle koulutuspaikassasi. Vastaajina ne, jotka olivat täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä: Koen päivyystystyön lisäävän merkittävästi kuormitustani.

Kuva 6. Onko sinulla mahdollisuus työnohjaukseen nykyisessä koulutuspaikassasi? Vastaajina ne, jotka olivat täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä: Koen päivyystystyön lisäävän merkittävästi kuormitustani.

